

LBRIS

We know
books

Ivan Andreev

**SFINȚII
CATACOMBELOR
RUSIEI**

Viețile noilor mucenici

Traducere din limba engleză de Alina Aursulesei

Editura Pridvor
București, 2022

Cuprins

Prefața editorului.....	5
Introducere.....	14
I.M. Andreev.....	21
I. BISERICA DIN CATACOMBE.....	39
1. Biserica din catacombe	41
2. Episcopul Maxim al Serpuhovului	45
3. Alexandru Jacobson	60
4. Călugărițele de la Șamordino în închisoarea Solovki.....	67
5. Maica Maria din Gatchina	75
6. Arhiepiscopul Dimitrie al Gdovului	78
II. PĂRINȚII FONDATORI AI BISERICII DIN CATACOMBE ȘI DOCUMENTELE LOR	93
7. Mitropolitul Iosif al Petrogradului	95
8. Episcopul Ierotei	115
9. Episcopul Victor al Glazovului	124
10. Arhiepiscopul Serafim de Uglich	134
11. Episcopul Alexei Bui de Voronej	144
12. Arhiepiscopul Pahomie de Cernigov.....	160
13. Protoiereul Valentin.....	183
14. Episcopul Damaschin	187
15. Mitropolitul Chiril de Kazan	207
16. Arhiepiscopul Varlaam	231
III. SFINȚII RUSIEI DIN CATACOMBE	259
Notă introductivă.....	261
17. Starețul Anatolie cel Tânăr.....	262

18. Episcopul Arcadie	279
19. Episcopul Andrei de Ufa	287
20. Noua muceniță Lidia	294
21. Tânărul părinte Vladimir	298
22. Părinții Ismail și Mihail	303
23. Egumena Sofia din Kiev	310
24. Episcopul schimnic Macarie	320
25. Părintele Nicolae Zagorovski	331
26. Episcopul Onufrie	343
27. Preotul mucenic Ilie	362
28. Stareța Agata din Bielorusia	373
29. Egumena Antonina	388
30. Cei șaiszeci de preoți mucenici	397
31. Grigorie purtătorul de Cruce	399

IV. SERGHIANISMUL VĂZUT DIN INTERIORUL PATRIARHIEI MOSCOVITE 403

32. Trezirea conștiinței în Patriarhia moscovită	405
33. Boris Talantov	406
34. Serghianismul, aluatul lui Irod	414
35. Părintele Dimitrie Dudko	434
36. Lev Regelson	438

V. BISERICA DIN CATACOMBE ÎN PERIOADA RECENTĂ.....453

37. O epistolă din catacombe din 1962	455
38. Rusia și Biserica astăzi	463
39. Mitropolitul Teodosie	481
40. Biserica din catacombe, 1976	486
41. Biserica din catacombe, 1979	489
42. Eugen Vaghin	494

**VI. DOCUMENTE ALE BISERICII RUSE DIN DIASPORĂ
DESPRE BISERICA DIN CATACOMBE.....499**

43. Epistola Mitropolitului Filaret către episcopii ortodocși
și către toți cei cărora le pasă de soarta Bisericii Ruse501

44. Rezoluția Sinodului Bisericii Ortodoxe Ruse din
afara Rusiei (1/14 sept. 1971).....507

45. Arhimandritul Tavrion 509

ANEXA I

Arhiepiscopul Ioan din Letonia..... 513

ANEXA II

Arhiepiscopul Leontie de Chile 526

Lista alfabetică a Noilor Mucenici menționați în această carte532

Surse535

Bibliografie552

Introducere

La 16/29 iulie 1927, Mitropolitul Serghie de Nijni-Novgorod, atunci locțiitorul scaunului patriarhal al Moscovei, a emis infama lui Declarație despre loialitatea Bisericii Ortodoxe Ruse față de guvernul sovietic și solidaritatea față de „bucuriile” și „tristețile” lui. Acest document a fost publicat în ziarul sovietic oficial *Izvestia* la 6/19 august, în același an, și a fost cauza publică a diviziunii fundamentale care s-a petrecut atunci în Biserica rusă și care durează până în prezent. În cuvintele unui istoric al Bisericii despre această perioadă (el însuși „serghianist”), anul Declarației a fost „un punct de cotitură. Până acum, întreaga viață bisericească continuă sub semnul acestui an” (A. Krasnov-Levitin, *Memoirs*, YMCA Press, 1977, p. 91, în limba rusă).

Această diviziune nu este pur și simplu între două organizații bisericești diferite (deși este și aceasta); mai exact, este o diviziune între două perspective total diferite asupra a ceea ce este Biserica lui Hristos și asupra modului în care ar trebui să acționeze în această lume păcătoasă, în timp ce își conduce fiii la limanul vieții veșnice, fără de păcat, în împărăția cerurilor.

Din perspectiva patriarhiei moscovite de astăzi, căreia numele de „serghianism” i se potrivește cel mai bine, Biserica este văzută, mai întâi de toate, ca o *organizație* a cărei formă exterioară trebuie menținută cu orice preț; neascultarea sau separarea de această organizație este privită ca un act de „schismă” sau chiar de „sectarism”. Apologetii serghianismului – atât în Rusia, cât și în afara ei – subliniază permanent că politica Mitropolitului Serghie „a menținut” ierarhia, organizația bisericească, slujbele Bisericii, posibilitatea primirii Sfintelor Taine, și că aceasta este activitatea principală a Bisericii sau chiar întreaga ei rațiune de a exista. Astfel de apologii, produse ale declinului general al conștiinței bisericești ortodoxe în vremurile noastre, sunt ele însele simptome ale maladiei ecleziale a serghianismului, ale lipsei de contact cu rădăcinile creștinismului ortodox și ale *înlocuirii trăirii și întregii ortodoxii* cu forme exterioare și „canonice”. Această mentalitate este, poate, cauza principală a răspândirii sectelor protestante în Rusia zilelor noastre: *simpla aparență a întâietății chestiunilor duhovnicești (chiar dacă golite de adevăratul conținut creștin) este suficientă pentru a copleși simplul atașament față de formele exterioare printre multe milioane de ruși care sunt convinși că biserica serghianistă (pentru că este singura vizibilă) este ortodoxie*.

Cealaltă perspectivă, cea a Bisericii Ruse din catacombe, cu adevărat ortodoxă, vede ca primă responsabilitate a Bisericii Ortodoxe *credin-*

cișia față de Hristos și față de adevăratul duh al ortodoxiei, cu orice preț exterior. Această mentalitate nu disprețuiește deloc formele exterioare; știm că Biserica din catacombe a păstrat sfintele slujbe și ierarhia bisericească până în prezent. Prețul plătit de Biserica din catacombe pentru credincioșia față de adevărata ortodoxie a fost pierderea apropiării de oamenii din popor, mulți neștiind deloc de existența ei, majoritatea neștiind nici unde și nici cum să ia legătura cu membrii ei. Însă această pierdere are drept contrapondere o autoritate duhovnicească și morală care nu poate fi apreciată de cei care judecă aceste probleme din exterior, dar care va deveni evidentă când libertatea se va întoarce în Rusia.

Mentalitatea Bisericii din catacombe în URSS este cel mai bine descrisă de propriii săi membri. Iată cum descrie I.M. Andreev, un participant activ la evenimentele bisericești din 1927 și de mai târziu, formarea Bisericii din catacombe în acei ani.

„Conform mărturiei prietenului apropiat al Patriarhului Tihon, profesorul și doctorul în medicină M.A. Zizilenko (fostul medic șef al închisorii Taganka din Moscova), patriarhul, nu mult înainte de moartea sa, devenind convins, cu mare teamă, de faptul că granița cererilor «politice» ale regimului sovietic va merge dincolo de granițele credincioșiei față de Biserică și față de Hristos, a exprimat ideea că, probabil, singura modalitate pentru Biserica Ortodoxă Rusă de a-și păstra credincioșia față de Hristos ar fi, în viitorul apropiat, să *intre* în catacombe. Prin urmare, Patriarhul Tihon l-a binecuvântat pe profesorul Zizilenko să accepte tunderea în taină și apoi, în viitorul apropiat, în cazul în care ierarhii conducători ai Bisericii Îl vor trăda pe Hristos și vor preda regimului sovietic libertatea Bisericii, să devină episcop în secret.

În 1927, când Mitropolitul Serghie a emis Declarația sa, după care s-a petrecut schisma bisericească, profesorul Zizilenko a împlinit voia Patriarhului Tihon și a devenit primul episcop secret, Maxim de Serpuhov.

După schisma din 1927, cei care l-au urmat pe Mitropolitul Serghie, acceptând Declarația sa, au început să fie numiți «serghianiști», în timp ce aceia care au rămas credincioși Bisericii Ortodoxe, care nu au acceptat declarația și s-au separat de Mitropolitul Serghie, au început să fie numiți «iozefiți» (după Mitropolitul Iosif al Petrogradului). Acest din urmă nume, dat de către serghianiști, nu definea poziția celor care protestau, nici în esență și nici formal. În afară de Mitropolitul Iosif, și alți ierarhi de seamă, împreună cu credincioșii lor, s-au despărțit de comuniunea cu Mitropolitul Serghie. Autoritatea religios-morală a celor care au protestat și s-au separat era atât de mare și virtutea lor era atât de evidentă, încât, pentru viitorul istoric al Bisericii, nu poate fi nicio îndoială cu privire la corectitudinea oponentilor Mitropolitului Serghie. Aceștia din urmă ar

cioșia față de Hristos și față de adevăratul duh al ortodoxiei, cu orice preț exterior. Această mentalitate nu disprețuiește deloc formele exterioare; știm că Biserica din catacombe a păstrat sfintele slujbe și ierarhia bisericească până în prezent. Prețul plătit de Biserica din catacombe pentru credincioșia față de adevărata ortodoxie a fost pierderea apropiării de oamenii din popor, mulți neștiind deloc de existența ei, majoritatea neștiind nici unde și nici cum să ia legătura cu membrii ei. Însă această pierdere are drept contrapondere o autoritate duhovnicească și morală care nu poate fi apreciată de cei care judecă aceste probleme din exterior, dar care va deveni evidentă când libertatea se va întoarce în Rusia.

Mentalitatea Bisericii din catacombe în URSS este cel mai bine descrisă de propriii săi membri. Iată cum descrie I.M. Andreev, un participant activ la evenimentele bisericesti din 1927 și de mai târziu, formarea Bisericii din catacombe în acei ani.

„Conform mărturiei prietenului apropiat al Patriarhului Tihon, profesorul și doctorul în medicină M.A. Zizilenko (fostul medic șef al închisorii Taganka din Moscova), patriarhul, nu mult înainte de moartea sa, devenind convins, cu mare teamă, de faptul că granița cererilor «politice» ale regimului sovietic va merge dincolo de granițele credincioșiei față de Biserică și față de Hristos, a exprimat ideea că, probabil, singura modalitate pentru Biserica Ortodoxă Rusă de a-și păstra credincioșia față de Hristos ar fi, în viitorul apropiat, să *intre* în catacombe. Prin urmare, Patriarhul Tihon l-a binecuvântat pe profesorul Zizilenko să accepte tunderea în taină și apoi, în viitorul apropiat, în cazul în care ierarhii conducători ai Bisericii Îl vor trăda pe Hristos și vor preda regimului sovietic libertatea Bisericii, să devină episcop în secret.

În 1927, când Mitropolitul Serghie a emis Declarația sa, după care s-a petrecut schisma bisericească, profesorul Zizilenko a împlinit voia Patriarhului Tihon și a devenit primul episcop secret, Maxim de Serpuhov.

După schisma din 1927, cei care l-au urmat pe Mitropolitul Serghie, acceptând Declarația sa, au început să fie numiți «serghianiști», în timp ce aceia care au rămas credincioși Bisericii Ortodoxe, care nu au acceptat declarația și s-au separat de Mitropolitul Serghie, au început să fie numiți «iozefiți» (după Mitropolitul Iosif al Petrogradului). Acest din urmă nume, dat de către serghianiști, nu definea poziția celor care protestau, nici în esență și nici formal. În afară de Mitropolitul Iosif, și alți ierarhi de seamă, împreună cu credincioșii lor, s-au despărțit de comuniunea cu Mitropolitul Serghie. Autoritatea religios-morală a celor care au protestat și s-au separat era atât de mare și virtutea lor era atât de evidentă, încât, pentru viitorul istoric al Bisericii, nu poate fi nicio îndoială cu privire la corectitudinea oponentilor Mitropolitului Serghie. Aceștia din urmă ar

putea fi numiți mai corect credincioși «tihoniți». Iar activitățile Mitropolitului Serghie și ale celor dimpreună cu dânsul trebuie caracterizate ca o *schismă neo-renovaționistă*.

Toți cei care au protestat împotriva Declarației Mitropolitului Serghie au fost arestați de către regimul sovietic ca fiind «contrarevoluționari»; ei au fost împușcați sau au fost trimiși în lagăre ori în exil. La interogatorii, cei care interogau, cu sarcasm și cu malițiozitate, dovedeau «canonicitatea strictă» a Mitropolitului Serghie și a Declarației sale, care «nu a alterat nici canoanele și nici dogmele». Execuțiile în masă, persecuțiile și torturile la care au fost supuși credincioșii Bisericii lui Hristos rămân dincolo de orice închipuire.

Pentru Biserica Ortodoxă adevărată nu mai rămânea nicio alternativă decât *intrarea în catacombe*.

Părintele duhovnicesc care a dat naștere ideii de Biserică în catacombe a fost Patriarhul Tihon. În primii ani ai existenței sale, Biserica din catacombe nu avea nici organizare și nici administrație, era dispersată fizic și geografic, și era unită numai prin numele Mitropolitului Petru. Primul episcop din catacombe, Maxim, a fost arestat în 1928 și a fost trimis în lagărul de concentrare de la Solovki; în 1930, el a fost trimis din lagăr la Moscova și a fost împușcat.

Începând din 1928, în lagărele de concentrare de la Solovki și Svir, la «Belbaltlag», și în multe alte lagăre din Siberia, au început să se facă multe hirotonii secrete. (În lagărul de la Solovki, unde eram eu, se făceau de către episcopii Maxim, Victor, Ilarion și Nectarie.)

După moartea Mitropoliților Petru și Chiril (amândoi morți în exil, în 1936), conducătorul administrativ și duhovnicesc al Bisericii din catacombe – care până atunci dobândise un anumit grad de organizare – a devenit Mitropolitul Iosif (chiar dacă se afla în exil).

La sfârșitul lui 1938, din cauza faptului că s-a ocupat de conducerea și îndrumarea Bisericii secrete din catacombe, Mitropolitul Iosif a fost executat.

După moartea lui, Biserica din catacombe a început cu și mai mare strictețe să-și păzească secretele, în special numele și locațiile conducătorilor ei duhovnicești.

Nu voi spune vrăjmașilor Tăi taina Ta – cu acest motto au apărut, din când în când, scurte informații despre viața acestei Biserici secrete” (I.M. Andreev, *Brief Review of the History of the Russian Church from the Revolution to our Days*, Jordanville, 1951, pp. 70-72).

Există o mulțime de materiale documentare privitoare la această primă perioadă din istoria Bisericii din catacombe, atât în epistolele episcopilor și ale altora care s-au separat de Mitropolitul Serghie, cât și în memoriile și relatările unor membri individuali ai Bisericii din catacombe, care au scăpat din Uniunea Sovietică în timpul celui de-al Doilea

Război Mondial. Multe din aceste documente sunt conținute în cele două volume ale cărții *Noii martiri ai Rusiei*, alcătuită de către protopopul Mihail Polski (Jordanville, 1949 și 1957); cele mai importante dintre acestea și o parte din alte surse sunt prezentate în părțile a II-a și a III-a ale acestei cărți, multe dintre ele pentru prima oară în limba engleză.

În perioada de dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial, persecutarea creștinilor în Uniunea Sovietică a atins punctul cel mai dramatic, când chiar și organizația bisericească „serghianistă” a ajuns la lichidare și de Biserica din catacombe nu se mai auzea nimic. Doar puțini dintre cei mai de seamă colaboratori ai sovieticilor, cum ar fi însuși Mitropolitul Serghie, au scăpat de închisoare sau de exil, fapt care, treizeci de ani mai târziu, a dus la acuzația lui Boris Talantov cum că „Mitropolitul Serghie, prin adaptarea și minciunile sale, nu a salvat pe nimeni și nimic, cu excepția propriei sale persoane”.

Când Stalin, pentru a profita de sentimentele patriotice și religioase ale poporului rus în războiul împotriva germanilor, a deschis o parte dintre bisericile închise și a permis alegerea unui „patriarh”, în 1943, a început o nouă perioadă în relația Biserică-Stat, moment în care patriarhia moscovită a devenit în fapt „Biserica de stat” a guvernului sovietic, răspândind propaganda comunistă în toată lumea în numele religiei și negând categoric existența vreunei persecuții religioase în Uniunea Sovietică. Simpla existență a Bisericii Ortodoxe din catacombe, opuse acestei politici, bineînțeles, putea să aibă un efect dezastruos, în special dacă devenea larg cunoscută în străinătate. Toate grupurile Bisericii din catacombe erau dezrădăcinate fără milă de către autoritățile sovietice atunci când erau descoperite, iar membrii ei erau condamnați la lungi perioade de detenție. Majoritatea informațiilor, puține de altfel, pe care le avem din această perioadă a istoriei Bisericii din catacombe din Rusia provin din presa sovietică; dar nici până astăzi nu se cunoaște aproape nimic despre organizarea și conducerea Bisericii din catacombe în această perioadă.

Sub Hrușciov, în 1959, a început o nouă și intensă persecuție a religiei de către conducerea URSS, inaugurând cea mai recentă perioadă a istoriei Bisericii ruse, o perioadă în care însăși organizarea bisericească serghianist-marionetă este folosită pentru lichidarea ortodoxiei în Rusia, în timp ce peste hotare a continuat propaganda comunistă și incredibilele aserțiuni despre absența oricărei persecuții a religiei în URSS. Majoritatea bisericilor, mănăstirilor și seminarelor serghianiste rămase au fost închise în această perioadă și o persecuție deosebit de feroce a fost purtată împotriva comunităților bisericești „neînregistrate”, cum ar fi Biserica Ortodoxă din catacombe, care este cunoscută autorităților sovietice sub numele de „iozefiți”, „tihoniți” sau „Biserica Ortodoxă adevărată”. Persecuția a fost deosebit de feroce între anii 1959-1964; de la căderea lui Hrușciov a fost

mai puțin intensă, dar a continuat fără întrerupere, îndeosebi împotriva comunităților „neînregistrate”.

În perioada cea mai recentă, un nou suflu de curaj a pătruns în viața bisericească din Rusia; acesta, unit cu o mult mai mare libertate de comunicare între URSS și lumea liberă, a produs ceea ce, începând cu puținele proteste izolate de la începutul anilor '60, a devenit acum un val de protest și de indignare a credincioșilor din Rusia împotriva persecuțiilor guvernului sovietic și împotriva explicațiilor jalnice ale organizației bisericești oficiale. Scrisoarea deschisă către Patriarhul Alexei a preoților moscoviți Gleb Yakunin și Nicolae Eșliman în 1965, articolele despre „serghianism” ale lui Boris Talantov în 1968, protestele îndreptățite împotriva politicii bisericești duse de patriarhia moscovită ale unor creștini ortodocși, precum arhiepiscopul Ermoghen și Alexandr Soljenițin, și, mai recent, disperatele strigăte de conștiință ale părintelui Dimitrie Dudko și noua istorie bisericească a lui Lev Regelson (care a oferit prima relatare simpatetică despre „iozefiți” din interiorul patriarhiei moscovite) au condus la o veritabilă „criză a serghianismului” în Rusia; factorul principal care acum împiedică o nouă ruptură de patriarhia moscovită la scara mișcării „iozefite” din 1927 pare să fie o anumită frică de fantasma „schismei” și a „sectarismului”, unite cu o ignoranță larg răspândită despre starea actuală și mentalitatea Bisericii din catacombe din ziua de astăzi. Cele mai izbitoare mărturii cu privire la înțelesul „serghianismului” din cadrul patriarhiei moscovite de astăzi sunt incluse în partea a IV-a a cărții.

În sfârșit, ultimii câțiva ani, începând cu moartea Patriarhului Alexei în 1971, au generat o anumită reapariție a Bisericii din catacombe în Rusia. În special cele două „documente despre catacombe” din 1971 ne-au oferit prima perspectivă reală în patruzeci de ani despre mentalitatea Bisericii din catacombe din zilele noastre, care pare să fie destul de sobră și deloc „sectară” sau „fanatică” (o impresie care este întărită de epistola din 1962, de curând publicată, a cărei existență a fost cunoscută până acum doar de câteva persoane din Uniunea Sovietică); mărturia lui A. Krasnov-Levitin, după ce a fost exilat din Uniunea Sovietică în 1974, ne-a oferit prima informație reală din 1938 cu privire la *episcopatul și ierarhul conducător* al Bisericii din catacombe; iar informațiile din presa sovietică din 1976 privind procesul arhimandritului Ghenadie constituie cea mai izbitoare dovadă anterioară celui de-al Doilea Război Mondial despre activitatea reală a Bisericii din catacombe și despre uimitorul ei scop. Aceste documente sunt conținute în partea a V-a a cărții.

Această carte nu ar trebui privită ca o simplă „apologie” a Bisericii din catacombe; am încercat să fim ceva mai „obiectivi” decât atât. De fapt, momentul istoric actual, chiar după a 50-a aniversare a Declarației care a divizat ortodoxia Rusiei în secolul al XX-lea, ne oferă o incomparabilă oportunitate a unei perspective „obiective” asupra vieții bisericești

din cea de-a doua jumătate a secolului trecut, nouă, celor care aparținem singurei părți libere și necompromise a Bisericii Ruse. Sufletul Rusiei vorbește astăzi mai clar decât oricând de la începutul serghianismului; dar durerea și dificultatea de a vorbi fac aproape imposibilă pentru cei din Uniunea Sovietică înțelegerea pe deplin a mesajului.

În special, cei din patriarhia moscovită se găsesc încă închiși într-un „cerc vrăjit” de idei moștenite despre organizarea Bisericii, care probabil nu va fi spart până când nu vor conștientiza în cele din urmă că Biserica rusă din catacombe nu este în primul rând „o organizație bisericească” rivală care cere o schimbare a credinței episcopale, ci este, mai înainte de toate, purtătoarea stindardului credincioșiei față de Hristos, fapt care inspiră o altă atitudine față de Biserică și față de organizarea ei decât cea care predomină acum în mare parte în lumea ortodoxă. Această conștientizare probabil nu va apărea înainte de căderea regimului ateu; dar când se va întâmpla aceasta, de organizarea bisericească serghianistă și de întreaga ei rațiune de a fi se va alege praful. În această lumină, cu siguranță nu este o exagerare a spune că viitorul Rusiei, dacă este să fie ortodox, aparține Bisericii din catacombe.

În anexa care conține sursele pentru istoria Bisericii din catacombe s-a încercat intenționat să se arate „înclinația” autorilor, fie ei „serghianiști” sau „iozefiți”. Desigur că au fost exagerări de ambele părți. Pentru viitorul istoric al Bisericii Ruse, într-adevăr nu va exista nicio îndoială (de fapt, istoria bisericească a lui Lev Regelson dovedește deja acest lucru) că iozefiții au fost corecți și că serghianiștii au fost în fatală eroare. Dar semnificația Bisericii din catacombe nu constă în „corectitudinea” ei, ci în păstrarea *adevăratului duh al ortodoxiei*, duhul libertății în Hristos.

Serghianismul nu a fost pur și simplu greșit prin alegerea politicii bisericești, a fost ceva mult mai rău: a fost o trădare a lui Hristos bazată pe învoirea cu duhul acestei lumi. Este rezultatul inevitabil atunci când politica bisericească se conduce după logica lumească și nu după înțelepciunea lui Hristos.

LBRIS

We know
books

I.M. Andreev

I.M. Andreev

**O CONVERTIRE ADEVĂRATĂ LA ORTODOXIE
ÎN INTELECTUALITATEA RUSĂ**

La începutul secolului al XX-lea, clasa intelectuală rusă – intelectualitatea – se depărtase de rădăcinile creștin-ortodoxe ale vieții ruse. Începuturile promițătoare de la jumătatea secolului al XIX-lea ale unei filosofii autentic ortodoxe, capabile să întâmpine provocarea ideilor occidentale (Kireievski, Homiakov), aveau puțini aderenți. Cu câteva excepții (cum este Constantin Leontiev), intelectualitatea rusă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-a îndepărtat mult de Biserica Ortodoxă, apropiindu-se ca niciodată de ideile revoluționare occidentale și sfârșind în materialism și marxism.

Reacția naturală împotriva materialismului la sfârșitul secolului al XIX-lea nu a luat o formă ortodoxă. Filosofia religioasă puternică a lui Vladimir Soloviev i-a influențat pe mulți să revină la un fel de religie, dar la o religie „liberă”, nu la ortodoxia tradiției bizantine sau rusești. Ca rezultat, „renașterea” religioasă rusă de la începutul secolului al XX-lea era străină de ortodoxie; era un curent de „liberă cugetare” religioasă care pregătea terenul pentru „renovaționism” în Rusia și pentru „liberalism” religios și erezie evidentă în Diaspora.

În multe minți rămâne impresia că intelectualitatea rusă, chiar și atunci când este religioasă, este în esență liber cugetătoare, modernistă, renovaționistă, chiar și atunci când membrii ei se regăsesc în rândurile clerului ortodox, în timp ce aceia care li se opun reprezintă doar „cercurile bisericești strâmte” care nu au „creativitate”, ci păstrează pur și simplu tradiția bisericească a trecutului, fără niciun răspuns la „problemele timpului”.

O astfel de viziune supra-simplificată nu arată integritatea adevăraților purtători ai tradiției, care transmit filosofia patristică ortodoxă a vieții fără marea criză, „conversiunile” și fanfara intelectualității, și îndeplinesc într-adevăr o sarcină dificilă și creativă în trăirea și transmiterea tradiției, în ciuda tuturor atacurilor lumii moderne; nici nu acordă suficientă atenție acelor membri ai intelectualității a căror convertire de la materialism și de la ideile occidentale este completă și nu parțială și care, prin urmare, se alătură păstrătorilor tradiției și încetează de a fi o parte a intelectualității rebele.

Acești din urmă „convertiți” sunt în mod invariabil și îndeosebi renegați de către intelectualitatea liberală, iar opiniile lor sunt văzute ca nemeritând respect. Dar experiența lor de creștere filosofică și duhovni-

cească este de mare valoare, atât pentru tinerii ruși cât și pentru converțiții occidentali, a căror experiență în vremurile noastre (atât de ostile tradiției) este mult mai apropiată de a lor decât de a celor care nu s-au revoltat niciodată. Un astfel de convertit, un exemplu care produce entuziasm în vremurile noastre, a fost I.M. Andreev, a cărui convertire și creștere duhovnicească poate fi urmărită în cea mai mare parte în fragmentele din propriile sale scrieri.

Ivan Mihailovici Andreevski (Andreev fiind pseudonimul său literar) s-a născut la 14 martie 1894, din părinți înstăriți, în Petersburg și a urmat școala secundară în acest oraș. A avut cel puțin o soră (poetesa Maria Șakapskaia) și un frate. Bineînțeles că a fost crescut în credința ortodoxă (chiar s-a întâlnit de două ori cu Sfântul Ioan de Kronstadt), dar spre sfârșitul adolescenței a intrat într-o perioadă de „revoltă”. Concepția sa despre viață la sfârșitul școlii secundare poate fi văzută în următoarea relatare a cuiva care îl cunoștea atunci, Nicolae Sergheev (scrisoare personală din 7 februarie 1977):

„Ivan Mihailovici a venit în clasa a VI-a la Gimnaziul Viedenski, în 1911-1912; unde fusese înainte de aceasta, nu știu. El stătea la o distanță de două scaune de mine; era un băiat serios, nu glumea niciodată, era un elev destul de bun... Eu cântam în corul bisericii, dar nu l-am văzut niciodată pe I. M. în biserică. În clasa a VII-a, cred că în noiembrie 1912, am fost cu toții uimiți când am aflat din ziar că se descoperise un grup revoluționar (în școala noastră și în Gimnaziul Wideman) – I. M. și un elev dintr-o clasă mai mare, în a cărui cameră fuseseră găsite o mașină de litografie și proclamații (cel din urmă s-a sinucis). Nu l-am mai văzut pe I. M. la gimnaziu după aceea. Nu pot să scriu decât ceea ce se spunea: a fost un proces; membrii grupului au fost luați sub protecția milionarului Shacht și au fost trimiși la studii în Elveția.”

Prin urmare, începutul căii intelectuale și spirituale a lui Andreev este clar: nu frecventa biserica, era un tânăr cu vederi revoluționare, așa cum se obișnuia în Rusia la începutul secolului al XX-lea.

Se pare că a terminat școala secundară în Elveția, și auzim despre el după aceea la Paris. „În 1914 eram tânăr student la secția de filosofie de la Sorbona și aveam dreptul de a asista la cursuri la College-de-France. Apoi i-am ascultat pe Lalande și Bergson.” El a asistat și la cursurile lui Émile Durkheim, Lévy Bruhl și la ale altor filosofi și oameni de știință renumiți și și-a terminat studiile la secția de filosofie de la Sorbona. Cel mai mult era sub influența lui Bergson: „Bergson conferința cu inspirație, improviza, gândea cu voce tare, crea la catedră, și conducea mințile tinerei generații, în special ale rușilor. Eu eram printre cei din urmă” („The Path of Prof. S.A. Askoldov”, în *Orthodox Way*, 1955, Jordanville, p. 55; toate sursele traduse din rusă).